

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus VII. Peculiaria de Officiis Principum erga Ecclesiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74413)

dispositionem cœlestis ordinis nil usurpet filius, non præful Ecclesiæ *Cap. 11. Dist. xcvi.*

XVI. Summum in Regibus bonum Iustitiam colere, ac sua cuique jura servare, & in subiectos non finire quod potestatis est fieri; sed quod æquum est, custodiri. Gregorii V. Epist. IV. ad *Constantiam* Reginam Galliarum, *Tom. IX. Conc. p. 756.*

XVII. *Concilium CALETUENSE An. 787. Cap. 11. 12. Tom. VI. Conc. p. 1866.* de Regibus hæc inter alia habet: „Reges habeant Consiliarios prudentes, do-
„minum timentes, moribus honestos, ut Populus
„bonis exemplis Regum & Principum eruditus & con-
„formatus, proficiat in laudem & gloriam omnipo-
„tentis Dei.”

XVIII. *Conc. PARIS. VI. An. 829. Cap. 1. 2. 3. 4. lib. 2. Tom. VII. Conc. p. 1636.* fusè agit de Officiis Principum. *Cap. 1.* hæc dicit: „Rex à rectè agendo
„vocatur. Si enim piè, & iustè, & misericorditer re-
„git, mente Rex appellatur: Si his caruerit, non
„Rex, sed Tyrannus est. Antiqui omnes Reges Ty-
„rannos vocabant; sed postea piè iustè & miseri-
„corditer regentes Regis nomen adepti sunt.”

Caput 2. sic incipit: „Regale ministerium specia-
„liter est, Populum Dei gubernare & regere, cum æqui-
„tate & iustitia, & ut pacem & concordiam habeat
„studere.”

Argumentum *Cap. 3.* est; *de periculo Regis*, „quod
„benè agentes remunerare, malè agentes sua auto-
„ritate reprimere, causamque pauperum ad se facere
„ingredi debeant, *capitis 4.* verò, quod æquitas ju-
„dicii est stabilimentum Regni, & iniustitia, ejus
„eversio.”

XIX. *Concilium AQUISGRAN. II. An. 836. Cap. 3. Can. 1. 2. 3. &c. Tom. VII. Conc. p. 1715.* Eadem habet, sed aliis verbis. Hujus *Cap. epigraphæ* est, *de Persona Regis. Filiorumque ejus & Ministrorum.*

XX. Ab illo, qui solus meritò & Rex & Sacerdos fieri potuit, Ecclesiæ ita disposita est, ut Pontificali autoritate & Regali potestate gubernetur. *Conc. ad THEODONIS VILLAM. An. 844. Cap. 2. Tom. VII. Conc. p. 1802. Ibid. C. 4.* tractat de Officio Regum, circa res Ecclesiasticas, & Officio Episcoporum erga Reges circa easdem.

XXI. Indignum valdè est, qui in Regia dignitate ceteros Ecclesiæ filios autore Deo præcellunt, negligentius, quæ Dei sunt, exequi videantur. *Conc. MELD. An. 845. Cap. 15. Tom. VII. Conc. p. 1844.*

XXII. *Concilium MUGUNTIAE. Anni 888. Cap. 2. 3. Tom. IX. Conc. p. 403.* agit de Officio Regum in genere, & in specie: præcipuè erga personas miserabiles, quales orphani, pupilli, viduæ, oppressi, pauperes.

XXIII. INNOCENTIUS II. *Epist. 2. Tom. X. Conc. p. 946.* hæc habet: „Nihil Rege sublimius, nihil est
„quod clariore lumine præfulgeat, quàm fides in
„principe, nihil est quòd ita nequeat occasui sub-
„jacere, quàm vera Religio.”

XXIV. Iustum est Principem Legibus obtemperare suis. *DIST. IX. Cap. 2. Iustum est Init.*

Iusta est vocis eorum autoritas, si, quod Populis prohibent, sibi licere non patiantur. *ibid. Cap. 2. fin.*

XXV. Jus humanum in potestate est Regum terræ. *CAUS. XXIII. Quest. 7. Cap. 1. quicumque, init.*

XXVI. Jure humano dicitur, hæc villa mea hæc domus mea, hic servus meus est. *DIST. VIII. Cap. 1. quo jure.*

XXVII. Illa Imperatori tollere non licet, quæ Juris Naturalis existunt. *CLEMENTINARUM de sententia, & re jud. Cap. Pastoralis. §. caverum fin. LIB. II. Tit. XI. Cap. 2.*

XXVIII. Humanitatis est etiam Sæcularis Principis prospicere egenis, & dare operam, ut pauperibus alimenta non desint, *EXTRAVAG. COMM. de Privilegiis. Cap. inter cunctas §. ult. circa tertium. fin. LIB. V. Tit. de Privilegiis. Cap. 1.*

XXIX. Rex debet furta cohibere, adulteria punire, impios de terrâ perdere, parricidas & peccantes vivere non finire. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 40. Rex.*

Tom. I,

XXX. Nec Tyrannica factionis perversitas laudabilis erit, si Regia clementia Tyrannus subditos tractet. *CAUS. XIV. Quest. 5. Cap. 9. neque si quis. §. 3.*

Nec vituperabilis ordo Regiæ potestatis, si Rex crudelitate tyrannicâ sæviat. Aliud est namque, injustâ potestate iustè velle uti; & aliud est, iustâ potestate injustè velle uti. *ibid. §. 4.*

XXXI. Quomodo Reges Domino serviunt in timore, nisi ea, quæ contrâ iustâ Domini fiunt, religiosâ severitate prohibendo atque plectendo. *CAUS. XXIII. Quest. 4. Cap. 42. Si Ecclesia. fin.*

Aliter servit, quia homo est, aliter, quia etiam & Rex est. Quia homo est, ei servit, vivendo fideliter; quia verò etiam Rex est, servit, leges iustâ præcipientes & contraria prohibentes convenienti vigore faciendi. *ibid.*

XXXII. Meminerint à Deo potestates fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum gladium fuisse permittum &c. *CAUS. XXIII. Quest. 4. Cap. 45.*

Non frustra sunt instituta potestas Regis & cognitoris jus, unguæ carnis &c. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 18.*

XXXIII. Intemerata plus erunt quæ patriæ sunt salubri pollicitationi (à Principibus) jurata, quàm illa, quæ ob unius tantum domus sunt utilitatem pollicita. *Conc. TOLET. XV. An. 688. Tom. VI. Conc. p. 1305. init.*

Tributum Cæsaris est, non negatur. *CAUS. XXIII. Cap. 21. §. 6.*

TITULUS VII.

PECULIARIA DE OFFICIIS PRINCIPUM ERGA ECCLESIAM.

I. Quoties Principes ab Episcopis, & Ecclesiasticis viris conventi fuerint, eorum quarimonias attentius audiant, & secundum quod necessitas expetierit, absque negligentia examinent, & diligenti studio corrigant. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 26. Administratores.*

II. Reges ac Principes omnes, quæ Ecclesiastici Juris sunt, tanquam Dei præcipua venerentur, nec ab ullis Magistratibus cædi patiantur. *Conc. TRID. Sess. xxv. de Reform. Cap. 20.*

Severè in eos, qui Ecclesiæ libertatem, immunitatem, atque jurisdictionem impediunt, animadvertant. *ibid.*

III. Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiæ potestatis adeptæ culmina tenent, ut, per eandem potestatem, Disciplinam Ecclesiasticam muniant. *CAUS. XXIII. Quest. 5. Cap. 20. Principes.*

Intra Ecclesiæ potestates necessariae non essent, nisi ut, quod non prævalet Sacerdos efficere per Doctrinæ sermonem, potestas hoc impleat, per disciplinæ terrorem. *ibid.*

Sapè, per Regnum terrenum, cœleste Regnum proficit, ut, qui intra Ecclesiæ positi contrâ fidem & disciplinam Ecclesiæ agunt, vigore Principum conterantur, ipsamque disciplinam, quam Ecclesiæ humilitas exercere non prævalet, cervicibus superborum potestas Principalis imponat. *ibid.*

IV. Noli te gravare, Imperator, ut putes te in ea, quæ divina sunt, Imperiale aliquod jus habere: noli te extollere, sed, si vis diutius imperare, esto Deo subditus, scriptum est, *quæ Dei Deo, quæ Cæsaris Cæsari.* Ad Imperatorem palatia pertinent, ad Sacerdotem Ecclesiæ. Publicorum tibi manium jus commissum, non Sacrorum. *CAUS. XXIII. Quest. 8. Cap. 21. convenior. §. 4.*

V. Quanto Reges Divinâ gratiâ summâque providentiâ majoris gratiâ privilegio decoravit, tanto viros religiosos majori debent caritate diligere, & in iustitiis suis manutenere propensius & favore. *De Judiciis Cap. quanto in int. init. LIB. II. DECRETAL. Tit. 1. Cap. 3.*

B

VI. Fide-

VI. Fidelium Principum potestati Deus suam Ecclesiam credit. CAUS. XXIII. *Quest. 5. Cap. 20. Principes fin.*

Agnoscant Principes sæculi, Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam à Deo tuendam suscipiunt. *ibid. post. med.* five augeatur pax & disciplina per fideles Principes, five solvatur; ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam tradidit. *ibid. fin.*

VII. Sæculares Principes Catholicos Deus sanctæ fidei, Ecclesiæque protectores esse voluit. *Concilium TRID. Sess. XXV. DECRET. 2. de Reform. Cap. 20. post init.*

VIII. Imperator bonus intrâ Ecclesiam est, non suprâ Ecclesiam; bonus enim Imperator quærit auxilium Ecclesiæ, non recusat. CAUS. XXIII. *Quest. 8. Cap. 21. convenior. §. 6.*

Tributum Cæsaris est; non negatur. Ecclesia Dei est; Cæsari utique non debet adjici: quia jus Cæsaris esse non potest templum Dei. Quod cum Imperatoris honorificentia dictum nemo potest denegare. Quid enim honorificentius, quam ut Imperator Ecclesiæ filius esse dicatur? *ibid.*

IX. *Concilium TROSLEIANUM Anni 909. Cap. 1. TOM. IX. CONC. p. 524.* Principes concedet, ut privilegia ab antiquo Ecclesiis concessa roborent & stabiliter observari jubeant, & quemadmodum, ab antecedentibus Regibus honoratæ, vel rebus ampliatae seu dotatae fuerunt, ita de cæterò, sub omni integritate, salva æquitatis ratione, permaneant.

X. Cognoscant Principes sæculi, Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt. *CONC. PARIS. VI. An. 829. lib. 2. Cap. 2. fin. TOM. VII. CONCIL. pag. 1640.*

XI. Vide *Concilium MOGUNTINUM I. Anni 857, in Epistola ad LUDOVICUM fin. TOM. VIII. CONC. pag. 40. & Cap. 4. & Cap. 6.* ubi inter alia dicit, zelo Dei oportet vos defendere Ecclesias CHRISTI, qui vobis regnum in terra & dominationem tribuit; adductisque postea exemplis priorum Imperatorum ad id excitat.

XII. Pertinet hoc ad Reges sæculi Christianos, ut temporibus suis pacatam & sine diminutione velint servari matrem suam Ecclesiam, undè spiritualiter nati sunt. *NICOL. I. ad Conf. Bulgarorum Cap. 18. TOM. VIII. CONC. p. 526.*

Collecti hætenus Canones circa Distinctionem, Qualitatem & Materiam Legum sequenti Titulo explicabuntur, eorumque utilitas demonstrabitur.

TITULUS VIII.

De LEGIBUS ab ECCLESIA vel à PRINCIPLE conditis, quæ excedere videntur condentis potestatem; sed potissimum de Ecclesiæ Legibus hujusmodi. Ubi varia ipsarum species exponuntur; & discutitur, quænam sit earum autoritas.

Tres in species dividi possunt Superiorum Ecclesiasticorum Decreta, pro variis argumentis, circa quæ illa sancuntur: 1°. Quædam versantur circa argumenta merè Temporalia; quales sunt Canones circa *Manumissionem servorum*, qui reperiuntur in 1°. *Arausicano. 2°. Arelatensi. 5°. Aurelianensi. 2°. Marticonensi*, & quibusdam aliis Conciliis. Plura extant hujusmodi Decreta, quæ *Judeos* respiciunt; juxta ea, quæ jubent, ut illi vestes peculiare gerant, quibus à cæteris hominibus distinguantur; quæ prohibent eos certis diebus in publicum prodire, & palam operari diebus festis Christianorum, eosque damnant in quandam pecuniæ summam Ecclesiæ Parochiali quotannis solvendam. Hæc rotidem sunt Leges *Concilii Lateranensis IV. habiti An. 1215. sub Innoc.*

III. *Can. 67. 68. 69. Concilii Narbonensis An. 1227. Can. 2. 3. 4. Viennensis*, in Austria, An. 1267. *Can. 15. 16. 17. & complurium aliarum Synodorum Sæculis XII. XIII. XIV. habitarum.*

Nihil est, quod magis ad auctoritatem temporalem pertineat, quam quod constituitur *Can. 17. hujus Concilii Viennensis*. In eo damnantur *Judei*, in quos spiritualis potestas, quam Deus Ecclesiæ impertitus est, non habet jurisdictionem; atque sancuntur carcer, verbera, multa pecuniaria, & depositio, quæ totidem sunt Poenæ Temporales. *Si quis verò Judæus cum aliquâ Christianâ fornicationis vitium deprehensus fuerit commisisse, quoadhuc decem marcas argenti, ad minus, pro emendatione solverit, districto carceri mancipetur; & mulier Christiana, quæ tam damnatum coitum elegerit, per civitatem fustigata, de ipsâ civitate, sine spe redeundi, penitus expellatur.*

Multa sunt in *Tridentino* Decreta ad primam hanc speciem revocanda. v. g. illud, quod omni patrimonio exiit Duello dimicantes; & omnia Decreta, quæ Judici Ecclesiastico tribuunt facultatem damnandi Laicos in multam pecuniariam, etiam in re civili.

Legum Ecclesiasticarum species *Secunda* complexitur eas, quæ merè Ecclesiasticæ sunt; & *Tertia* eas, quæ circa argumenta mixta versantur. Triplicem hanc Legum speciem accuratè distinguere opus est, & investigare, quænam sit Ecclesiæ autoritas circa unamquamque; ut Spiritualis Potestas cum Temporalis concilietur; ut in singulis argumentis capita ad alterutram pertinentia distinguantur, & quænam denique sit utriusque potestas.

SECTIO I.

Exponitur MENS ECCLESIAE in LEGIBUS à Superioribus Ecclesiasticis, circa RES TEMPORALES, conditis.

Confundenda non sunt omnia Conciliorum, & Pontificum Decreta, circa Res Temporales. Verum, ut minus perturbatè exponatur, qualis sit autoritas illorum, & majori cum certitudine detegatur mens eorum, à quibus illa profecta sunt, ipsa in *Quinque* species distribuam.

Plura ex iis sunt tantum pia Consilia, à Patribus, qui Conciliis interfuerunt, quique ea ad fidelium sanctificationem utilia duxerunt, Regibus proposita. Hujus generis sunt Canones ex *Lateran. IV. & ex Narbon. Vienn. & Trident.* Conciliis, modò laudatis. Item plura ejusmodi propositorum exempla occurrunt, in Regestis eorum, quæ gesta sunt in Conciliis Gallicanis; maxime quoad media, quæ adhibenda erant, ad debilitandam & paulatim extinguendam Calvinistarum sectam in ditione Gallicanâ. Etenim Pastores nostri non sibi arrogat, ut autoritate suâ Ecclesiasticâ, ad vim statutorum, omnes & singulos articulos à se propositos evchere possint. Si nonnullos executioni mandari non curat Rex, ipsi ob id non scandalisuntur; quippe qui gnari sint, quòd iis ille suam auctoritatem impertiretur, atque eos in Leges converteret, nisi in præsentiarum malum, quod indè Republica sentire posset, superaret bonum, quod ex illis speratur. *CONC. INSULAN. TOM. XI. CONCIL. pag. 2350.*

Concilium INSULÆ, in Comitatu, An. 1253. habitum evidenter supponit Decreta Conciliorum circa Res Temporales esse mera proposita, priusquam à Principibus adoptentur. *Concilium ARELATENSE, An. 1234.* penas pecuniarias in contemptores excommunicationum constituerat; *Concilium Insularum* illius Decretum confirmat, sub clausula tamen, si Domini temporalis consensus impetrari queat. *Contra contemptores excommunicationum servetur quod continetur in Concil. Arelatensi, si hoc poterit per Temporales Dominos obtineri.*

An.